

การประเมินหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553) ของวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก

อำพล บุญเพียร¹

วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก

ปฐมา จันทรพล

วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก

ปัทมา ทองธรรมชาติ

วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก

รับต้นฉบับ: 1 กรกฎาคม 2561 วันแก้ไข: 8 กันยายน 2561 วันตอบรับ: 15 กันยายน 2561

บทความวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553) ของวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก โดยประยุกต์ใช้รูปแบบประเมินชิปปี้ กลุ่มตัวอย่างเป็น นักศึกษา บัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 226 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า

1. ด้านบริบท พบว่า หลักสูตรภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.61$) โดยวัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมายและความต้องการของกระทรวงสาธารณสุขสูงสุด ($\bar{x} = 3.69$) และเนื้อหาสาระวิชาเหมาะสมต่ำสุด ($\bar{x} = 3.42$)
2. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า เนื้อหาสาระรายวิชาในหลักสูตรภาพรวมสามารถนำไปใช้ได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.06$) โดยเนื้อหาสาระรายวิชาในหลักสูตรมีความทันสมัยสูงสุด ซึ่งอยู่อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.92$)
3. ด้านกระบวนการ พบว่า กระบวนการของหลักสูตรภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.38$) โดยระบบการให้คำปรึกษาด้านการเรียนมีความสอดคล้องสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.49$) และการจัดตารางเรียนมีความสอดคล้องต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.30$)
4. ด้านผลผลิต พบว่า คุณภาพบัณฑิต ภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$) และอัตลักษณ์บัณฑิต ภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$)

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก

¹การติดต่อและการร้องขอบทความนี้ กรุณาส่งถึง อำพล บุญเพียร วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก

E-mail : aumpoltor@hotmail.com DOI: 10.14456/edupsu.2019.16

EVALUATION OF THE BACHELOR OF THAI TRADITIONAL MEDICINE (REVISED, B.E. 2553), KANCHANABHISHEK INSTITUTE OF MEDICAL AND PUBLIC HEALTH TECHNOLOGY

Aumpol Bunpein¹

Kanchanabhishek Institute of Medical and Public Health Technology

Patama Chantarapon

Kanchanabhishek Institute of Medical and Public Health Technology

Patama Thongtommachat

Kanchanabhishek Institute of Medical and Public Health Technology

Received: 1 July 2018 Revised: 8 September 2018 Accepted: 15 September 2018

Research Article

This research aimed to evaluate the Bachelor's Degree in Thai Traditional Medicine curriculum (Revised, B.E.2553) at Kanchanabhishek Institute of Medical and Public Health technology by applying the CIPP model. The sample of this research was 226 people including undergraduates, graduates, and graduates' employers. The research tools were an interview form, a close-ended questionnaire, focus group discussion, and an opinion questionnaire. The data were analyzed using percentages (%), means ($\bar{x}$), standard deviations (S.D.), and content analysis. The results of the study were as follows:

1. The context of the curriculum. It was found that overall the curriculum was appropriate at the high level ($\bar{x}$ =3.61). The objectives corresponded to the policies, goals, and needs of the Ministry of Public Health at the highest appropriateness level ($X = 3.69$) whereas the course contents met the least appropriateness level ($\bar{x} = 3.42$).

2. The inputs of the curriculum. It was shown that the contents of the courses in the curriculum were applicable at the high level ($\bar{x}$ = 4.06), and overall the course contents were found up-to-date at the high level ($\bar{x}$ = 3.92).

3. The process of the curriculum. It was found that overall the process of the curriculum was at a moderate level ($\bar{x}$ = 3.38). The counseling service on learning was the most consistent and was at the moderate level ($\bar{x}$ = 3.49) while the least consistent was the schedule of courses ($\bar{x}$ = 3.30)

4. The products of the curriculum. It was reveal that the overall quality of the graduates was at the high level ($\bar{x}$ = 3.99). The graduate identity was at the high level ($\bar{x}$ = 4.20).

Keywords: Curriculum Evaluation, Bachelor's Degree in Thai Traditional Medicine Curriculum, Kanchanabhishek Institute of Medical and Public Health Technology

¹Correspondence concerning this article and requests for reprints should be addressed to Aumpol Bunpein
Kanchanabhishek Institute of Medical and Public Health Technology E-mail: : aumpoltor@hotmail.com

บทนำ

ปัจจุบันการแพทย์แผนไทยมีบทบาทมากในระบบสาธารณสุขของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555-2559) ได้ให้ความสำคัญกับการแพทย์แผนไทยมากขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมและให้ประชาชนเข้าถึงการบริการมากขึ้น เพื่อยกระดับความเป็นอยู่และสุขภาพของประชาชน กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกได้กำหนดให้มีการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย ส่งเสริมและสนับสนุนวิจัย เสริมสร้างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน พัฒนากฎหมาย พัฒนาการบริหารจัดการ เสริมสร้างศักยภาพ และพัฒนาระบบบริการแพทย์แผนไทย (ชุดพิมพ์ ธรรมนูญพิทักษ์, 2555)

วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนาภิเษก เป็นสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข มีหน้าที่ผลิตและพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนการบริการสาธารณสุขให้มีปริมาณและคุณภาพตามความต้องการของระบบบริการสุขภาพ จึงได้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอนด้านการแพทย์แผนไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 ในหลักสูตรประกาศนียบัตรการแพทย์แผนไทย (2 ปี) ในปีการศึกษา พ.ศ.2548 มีการพัฒนาหลักสูตรใหม่ตามเกณฑ์ของกองประกอบโรคศิลปะของวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ โดยใช้เวลาเรียนตลอดหลักสูตรจำนวน 3 ปี และต่อมาในปี 2554 ได้มีการพัฒนาหลักสูตรในระดับปริญญาตรี โดยสมทบกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (ภาควิชาการแพทย์แผนไทย, 2559)

หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2553) ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 161 คน โดยปัจจุบันได้มีนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจำนวน 55 คน และมีนักศึกษา กำลังศึกษาอยู่จำนวน 106 คนได้แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 เพื่อให้การดำเนินการของหลักสูตรเกิดประโยชน์สูงสุด จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาอยู่เสมอซึ่งกระบวนการที่นำมาซึ่งข้อมูลในการปรับปรุงหรือพัฒนานี้คือการประเมิน (Evaluation) เพื่อให้ทราบผลการปฏิบัติงานว่าสิ่งที่ได้ดำเนินการได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยรูปแบบการประเมินนั้นมีหลากหลายรูปแบบ แต่รูปแบบที่ได้รับการยอมรับกันทั่วไปที่สามารถแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่างฝ่ายประเมิน กับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด คือรูปแบบชิป หรือ “CIPP Model” ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่สามารถอธิบายและขยายรายละเอียดการดำเนินงานของหลักสูตรในทุกแง่มุม ว่าการดำเนินงานไปตามความมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคหรือข้อผิดพลาดประการใด เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ (วรเดช จันทรศร และไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2541)

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงมีความตระหนักและเห็นความจำเป็นที่จะศึกษา “การประเมินหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2553) ของวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนาภิเษก” เพื่อนำผลการศึกษาในครั้งนี้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและพัฒนา นักศึกษาต่อไป

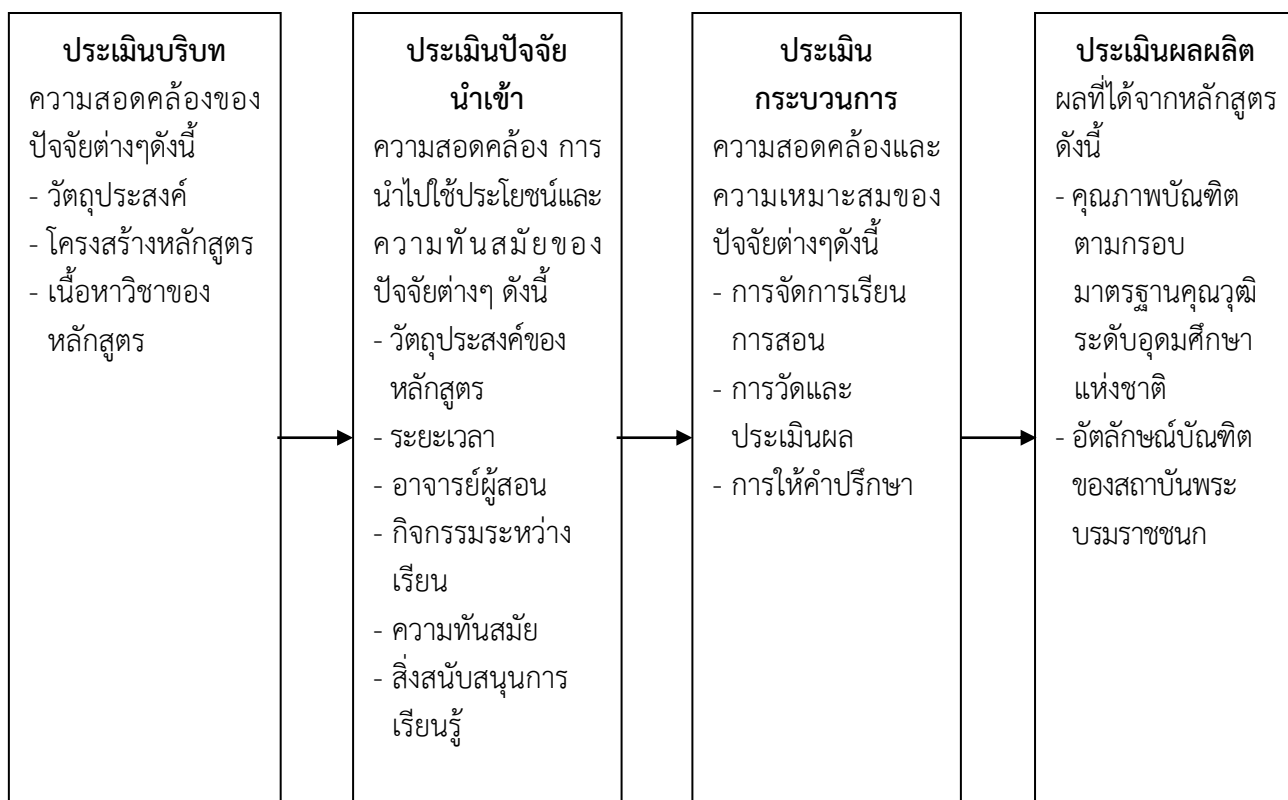
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) ของหลักสูตร ได้แก่ ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ กับนโยบาย เป้าหมายและความต้องการของกระทรวงสาธารณสุข โครงสร้างหลักสูตรและเนื้อหาวิชาของหลักสูตร
2. เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ของหลักสูตร ได้แก่ ความสอดคล้องของเนื้อหาสาระ รายวิชากับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ระยะเวลา อาจารย์ผู้สอน กิจกรรมระหว่างเรียน ความทันสมัย และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้
3. เพื่อประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ของหลักสูตร ได้แก่ ความเหมาะสมการจัดระบบบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การให้คำปรึกษา

4. เพื่อประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation) ของหลักสูตร ได้แก่ คุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และพฤติกรรมบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการดำเนินการ โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ในการประเมิน 4 ด้าน ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบพรรณนา โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model) สำหรับการประเมินความสอดคล้อง เหมาะสม ในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบไปด้วย

1. คณะผู้บริหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการฝ่ายต่างๆ จำนวน 7 คน และทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 2 คน คือ ผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ
2. ผู้ใช้หลักสูตร ได้แก่ อาจารย์แพทย์แผนไทยที่ปฏิบัติการสอนหลักทั้งทางด้านทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จำนวน 13 คน
3. หัวหน้าและคณะกรรมการห้องของนักศึกษาการแพทย์แผนไทยชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 จำนวน 10 คน
4. นักศึกษาแพทย์แผนไทย ชั้นปีที่ 4 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 50 คน
5. นักศึกษาแพทย์แผนไทย ชั้นปีที่ 3 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 56 คน

6. บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต สาขาการแพทย์แผนไทย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553) ของวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก ปีการศึกษา 2558 จำนวน 55 คน

7. ผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ หัวหน้าหน่วยงาน หรือผู้บังคับบัญชาชั้นต้นบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต สาขาการแพทย์แผนไทย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553) ของวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก ปีการศึกษา 2558 จำนวน 55 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่กำลังศึกษาในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต สาขาการแพทย์แผนไทย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553) เกี่ยวกับด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า และกระบวนการของหลักสูตร
2. แบบสอบถามความคิดเห็นของบัณฑิตของหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต สาขาการแพทย์แผนไทย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553) เกี่ยวกับด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ด้านการนำไปใช้และความทันสมัยของสาระรายวิชา
3. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต เกี่ยวกับด้านผลผลิต ได้แก่ คุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และคุณลักษณะบัณฑิตตามอัตลักษณ์

โดยการประเมินมีแนวคิดในการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง ขึ้น ดังตาราง 1

ตาราง 1 แนวคิดการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ข้อมูลที่ต้องการ	วิธีการเก็บข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์หรือแนวทางในการประเมิน
1. เพื่อประเมินด้านบริบทของหลักสูตร (Context Evaluation)	- ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับนโยบาย - โครงสร้างหลักสูตร - เนื้อหาวิชาของหลักสูตร	- แจกแบบสอบถามกับนักศึกษาการแพทย์แผนไทยชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	Rating scale 5 ระดับ
2. เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร (Input Evaluation)	- ความสอดคล้องของเนื้อหาสาระรายวิชา - ระยะเวลา - อาจารย์ผู้สอน - กิจกรรมระหว่างเรียน - ความทันสมัย - สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	- แจกแบบสอบถามกับนักศึกษาการแพทย์แผนไทยชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1 หมายถึง มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 0 หมายถึง ไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
3. เพื่อประเมินด้านกระบวนการของหลักสูตร (Process Evaluation)	- ความเหมาะสมการจัดระบบบริหารหลักสูตร - การจัดการเรียนการสอน - การวัดและประเมินผล - การให้คำปรึกษา	- แจกแบบสอบถามกับบัณฑิตการแพทย์แผนไทย	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	Rating scale 5 ระดับ
4. เพื่อประเมินด้านผลผลิตของหลักสูตร (Product Evaluation)	- คุณภาพบัณฑิตตามกรอบ TQF - พฤติกรรมบริการสุขภาพ - ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์	- แจกแบบสอบถามกับผู้ใช้นักศึกษาการแพทย์แผนไทย	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	Rating scale 5 ระดับ

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา แบบสอบถามความคิดเห็นของบัณฑิต และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยการหาค่าความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน (ด้านการเรียนการสอน ด้านการวัดประเมินผล และด้านวิจัย) ผลการพิจารณาพบว่าได้ค่า IOC มากกว่า 0.5 ทุกข้อ และได้้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาคด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผลจากการทดลองพบว่าแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษามีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.82 แบบสอบถามความคิดเห็นของบัณฑิตมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.82 และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ประสานงานขอความร่วมมือกับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 ที่กำลังศึกษาในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต สาขาการแพทย์แผนไทย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553) ตอบแบบสอบถาม และส่งแบบสอบถามให้บัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำด้วยตนเอง แล้วส่งแบบสอบถามกลับทางไปรษณีย์

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม มาตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลพบว่า แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา ได้แบบสอบถามคืนมาทั้งหมด ที่มีจำนวน 106 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 โดยได้แบบสอบถามที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน 106 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 แบบสอบถามความคิดเห็นของบัณฑิต ได้แบบสอบถามคืนมาทั้งหมด 40 ชุดจากแบบสอบถามที่ส่งไป 56 ชุดคิดเป็นร้อยละ 71.43 โดยได้แบบสอบถามที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน 40 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต ได้แบบสอบถามคืนมาทั้งหมด 40 ชุดจากแบบสอบถามที่ส่งไป 56 ชุดคิดเป็นร้อยละ 71.43 ซึ่งแบบสอบถามทั้ง 40 ชุด มีความถูกต้องสมบูรณ์ แล้วนำแบบสอบถามที่ได้ทั้งหมดมา วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ด้านบริบท (Context Evaluation)

นักศึกษาแพทย์แผนไทยชั้นปีที่ 3 และ 4 มีระดับความคิดเห็นภาพรวมด้านบริบทของหลักสูตรภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.61, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณารายข้อ ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับนโยบาย เป้าหมายและความต้องการของกระทรวงสาธารณสุข มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.69, S.D. = 0.64) และต่ำสุด คือ เนื้อหารายวิชามีความทันสมัย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.42, S.D. = 0.80) ดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่กำลังศึกษาในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต สาขาการแพทย์แผนไทย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553) ด้านบริบทของหลักสูตร (N = 106)

รายการประเมิน	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับนโยบาย เป้าหมายและความต้องการของกระทรวงสาธารณสุข	3.69	0.64	มาก

2. จำนวนหน่วยกิตของหลักสูตร	3.61	0.71	มาก
3. จำนวนหน่วยกิตของแต่ละหมวดวิชา	3.63	0.71	มาก
4. เนื้อหารายวิชามีความทันสมัย	3.42	0.80	ปานกลาง
5. เนื้อหารายวิชามีประโยชน์ต่อการนำไปใช้	3.68	0.81	มาก
รวม	3.61	0.58	มาก

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีระดับความคิดเห็นภาพรวมต่อหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป มีความสอดคล้อง 0.85 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 0.87$) และน้อยที่สุดคือด้านกิจกรรมระหว่างการเรียนรู้ ($\bar{x} = 0.81$) กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ มีความสอดคล้อง 0.96 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านวัตถุประสงค์ ($\bar{x} = 0.97$) และด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ($\bar{x} = 0.97$) มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และน้อยที่สุดคือ ด้านอาจารย์ผู้สอน ($\bar{x} = 0.94$) กลุ่มวิชาชีพบังคับ มีความสอดคล้อง 0.96 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านวัตถุประสงค์ ($\bar{x} = 0.98$) มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และน้อยที่สุดคือด้านระยะเวลา ($\bar{x} = 0.94$)

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีระดับความคิดเห็นภาพรวมต่อหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป มีความสอดคล้อง 0.75 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านวัตถุประสงค์มีความสอดคล้องมากที่สุด ($\bar{x} = 0.83$) และน้อยที่สุดคือด้านความทันสมัย ($\bar{x} = 0.71$) และด้านกิจกรรมระหว่างการเรียนรู้ ($\bar{x} = 0.71$) กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ มีความสอดคล้อง 0.81 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านวัตถุประสงค์มีความสอดคล้องมากที่สุด ($\bar{x} = 0.88$) และน้อยที่สุดคือ ด้านความทันสมัย ($\bar{x} = 0.75$) กลุ่มวิชาชีพบังคับ มีความสอดคล้อง 0.83 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านวัตถุประสงค์มีความสอดคล้องมากที่สุด ($\bar{x} = 0.91$) และต่ำสุดคือ ด้านความทันสมัย ($\bar{x} = 0.77$) ดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยความสอดคล้องเนื้อหาสาระรายวิชาตามความเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 จำแนกหมวดวิชา

ประเด็นการประเมิน	ปี 3 (N = 56)			ปี 4 (N = 50)		
	หมวดวิชาเฉพาะ			หมวดวิชาเฉพาะ		
	หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	วิชาพื้นฐาน	กลุ่มวิชาชีพบังคับ	หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	วิชาพื้นฐาน	กลุ่มวิชาชีพบังคับ
วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	0.85	0.97	0.98	0.83	0.88	0.91
ระยะเวลา	0.84	0.95	0.94	0.76	0.80	0.83
อาจารย์ผู้สอน	0.86	0.94	0.96	0.75	0.85	0.85
กิจกรรมระหว่างเรียน	0.81	0.95	0.95	0.71	0.81	0.83
ความทันสมัย	0.86	0.95	0.95	0.71	0.75	0.77
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	0.87	0.97	0.97	0.72	0.77	0.78
ค่าเฉลี่ย	0.85	0.96	0.96	0.75	0.81	0.83
รวม	0.86					

แบบสอบถามความคิดเห็นต่อสาระรายวิชาในการนำไปใช้และความทันสมัยของบัณฑิต พบว่า ภาพรวมเนื้อหาสาระรายวิชาในหลักสูตร สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.06$) และภาพรวมเนื้อหาสาระรายวิชาในหลักสูตร ที่มีความทันสมัยของเนื้อหา ($\bar{x} = 3.92$) อยู่ในระดับมีความทันสมัยอยู่ในระดับมากโดยหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ภาพรวมสามารถนำไปใช้ได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$) ประเด็นความทันสมัยในภาพรวมมีความทันสมัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$)

หมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ ภาพรวมสามารถนำไปใช้ได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$) ประเด็นความทันสมัยในภาพรวมมีความทันสมัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.03$)

หมวดกลุ่มวิชาชีพบังคับ ภาพรวมสามารถนำไปใช้ได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.43$) ประเด็นความทันสมัยในภาพรวมมีความทันสมัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$) ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อสาระรายวิชาในการนำไปใช้และความทันสมัยของบัณฑิต (N = 40)

ประเด็นการประเมิน		รายวิชา			เฉลี่ย
		1. หมวดการศึกษาทั่วไป	2. หมวดวิชาเฉพาะ วิชาพื้นฐานวิชาชีพ กลุ่มวิชาชีพบังคับ		
การนำไปใช้ประโยชน์	($\bar{x}$)	3.65	4.09	4.43	4.06
	S.D.	0.09	0.39	0.15	0.21
ระดับ		มาก	มาก	มาก	มาก
ความทันสมัยของเนื้อหา	($\bar{x}$)	3.66	4.03	4.07	3.92
	S.D.	0.11	0.30	0.09	0.17
ระดับ		มาก	มาก	มาก	มาก

3. ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ของหลักสูตร

3.1 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่กำลังใช้หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต สาขาการแพทย์แผนไทย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553) พบว่าระดับความคิดเห็นภาพรวมด้านกระบวนการของหลักสูตรภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.38$) เมื่อพิจารณารายชื่อ ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ระบบการให้คำปรึกษาด้านการเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.49$) และต่ำสุด คือ การจัดตารางเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.30$) ดังตาราง 5

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของของนักศึกษาแพทย์แผนไทยชั้นปีที่ 3 และ 4 ด้านกระบวนการ (N = 106)

รายการประเมิน	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การจัดระบบบริหารหลักสูตร	3.36	0.86	ปานกลาง
2. การเตรียมบุคคลากร	3.33	0.88	ปานกลาง
3. การจัดเตรียมแผนการเรียน	3.34	0.91	ปานกลาง
4. การจัดตารางเรียน	3.30	0.94	ปานกลาง
5. การเตรียมการสอน	3.42	0.77	ปานกลาง
6. การดำเนินการสอน	3.42	0.76	ปานกลาง
7. วิธีการวัดและประเมินผล	3.46	0.78	ปานกลาง
8. ระบบการให้ปรึกษาด้านชีวิต	3.32	0.86	ปานกลาง

รายการประเมิน	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น
9. ระบบการให้คำปรึกษาด้านการเรียน	3.49	0.88	ปานกลาง
รวม	3.38	0.67	ปานกลาง

4. ด้านผลผลิต (Product Evaluation) ของหลักสูตร

4.1 คุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ระดับคุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต ภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.76$) ดังตาราง 6

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ทั้ง 6 ด้าน ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต (N = 40)

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับคุณภาพ
1. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	4.21	0.57	มาก
2. ด้านความรู้	3.94	0.56	มาก
3. ด้านทักษะทางปัญญา	3.91	0.56	มาก
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	4.14	0.73	มาก
5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	3.76	0.61	มาก
6. ด้านทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพการแพทย์แผนไทย	4.00	0.60	มาก
รวม	3.99	0.61	มาก

4.2 อัตลักษณ์บัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ระดับอัตลักษณ์บัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต ภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านจิตบริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.28$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือด้านการคิดวิเคราะห์ มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$) ดังตาราง 7

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับอัตลักษณ์บัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต (N=40)

อัตลักษณ์บัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ	คะแนน เฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ อัตลักษณ์
1. ด้านจิตบริการ	4.28	0.58	มาก

2. ด้านการคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยและการให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วม	4.23	0.56	มาก
3. ด้านการคิดวิเคราะห์	4.10	0.64	มาก
รวม	4.20	0.59	มาก

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรการแพทย์แผนไทยมีความสอดคล้องด้านบริบทในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับนโยบาย เป้าหมายและความต้องการของกระทรวงสาธารณสุขมีความเหมาะสมสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.69$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบันได้มีการกำหนดนโยบายด้านการแพทย์แผนไทยไว้ในนโยบายการพัฒนาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก อย่างชัดเจน (ชุดิพงศ์ ธนธรรมพิทักษ์, 2555) ทำให้ระบบการสาธารณสุขมีความต้องการบัณฑิตด้านการแพทย์แผนไทยเพื่อขยายเครือข่ายกำลังคนด้านสุขภาพลงไปในระดับชุมชนจำนวนมาก ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของหลักสูตรที่ดี คือ สอดคล้องกับความต้องการของ สังคม สามารถสนองความต้องการของสังคมและประเทศชาติได้ (ศูนย์ประกันคุณภาพการศึกษา, 2559)

2. ผลการวิจัยพบว่าภาพรวมเนื้อหาสาระรายวิชาในหลักสูตร สามารถนำไปใช้ได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.06$) โดยกลุ่มวิชาชีพบังคับสามารถนำไปใช้ได้สูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.43$) รองลงมาเป็นกลุ่มวิชาพื้นฐาน วิชาชีพสามารถนำไปใช้ได้ในระดับมาก ($\bar{x}=4.09$) ต่ำที่สุดคือกลุ่มวิชาการศึกษาทั่วไปสามารถนำไปใช้ได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.65$) ซึ่งสอดคล้องกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 ที่ได้ให้ความหมายของกลุ่มวิชาต่างๆไว้ว่า วิชาชีพบังคับ และวิชาชีพพื้นฐานเป็นกลุ่มวิชาชีพเฉพาะที่มุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติงานได้ ส่วน ส่วนกลุ่มวิชาการศึกษาทั่วไป เป็นวิชาที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง เข้าใจ และเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม ศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ ใส่ใจต่อความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม พร้อมให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคมไทยและสังคมโลก นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าภาพรวมเนื้อหาสาระรายวิชาในหลักสูตร ที่มีความทันสมัยของเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.92$) กลุ่มวิชาการศึกษาทั่วไป มีความทันสมัยของเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.66$) กลุ่มวิชาพื้นฐาน วิชาชีพ มีความทันสมัยของเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.03$) กลุ่มวิชาชีพบังคับ มีความทันสมัยของเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.07$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต มีระบบการทบทวนเนื้อหาสาระรายวิชาให้ทันสมัยในทุกปีการศึกษา นำมาซึ่งการพิจารณาความรู้ใหม่ ๆ ตามความก้าวหน้าของศาสตร์การแพทย์แผนไทยเพื่อปรับการเรียนการสอนในหัวข้อต่างๆ ซึ่งเป็นไปตามระบบการประกันคุณภาพตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาซึ่งกำกับในองค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน ในตัวบ่งชี้ 5.1 สาระของรายวิชาในหลักสูตรที่กำหนดให้มีการทวนเนื้อหาสาระรายวิชาให้ทันสมัยในทุกปีการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2558)

3. ผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นด้านกระบวนการของหลักสูตรภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.38$) โดยระบบการให้คำปรึกษาด้านการเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.49$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก มีการปรับเปลี่ยนการเปิดภาคการศึกษาตามสถาบันสมทบเนื่องจากปรับให้สอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และหลังจากนั้นได้ยกเลิกการเปิด-ปิดภาคการศึกษาตามประชาคมอาเซียน ปรับรูปแบบการเปิด-ปิดภาคการศึกษาให้เป็นรูปแบบเดิม จึงส่งผลกระทบต่อกระบวนการของหลักสูตรอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมของสถาบันเนื่องจากหลักสูตรอื่นไม่มีการปรับเปลี่ยนการเปิด-ปิดภาคเรียน

4. ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมคุณภาพบัณฑิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.99$) โดยด้านคุณธรรม จริยธรรม มีคุณภาพสูงสุด มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.21$) ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2553 ที่มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตการแพทย์แผนไทย ให้เป็นนักปฏิบัติที่มีความชำนาญในสาขาวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม และจริยธรรม และได้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม เช่น โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักศึกษา โครงการส่งเสริมพัฒนานักศึกษาด้านวิชาการและกิจกรรม โครงการเตรียมความพร้อมสู่การปฏิบัติงานและส่งเสริมเอกลักษณ์ผู้สำเร็จการศึกษา โครงการส่งเสริมคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์กิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกงานและค่ายธรรมะ (วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนาภิเษก, 2558) จึงทำให้คะแนนในด้านนี้สูง ส่วนภาพรวมของอัตลักษณ์บัณฑิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}= 4.20$) โดยด้านจิตบริการสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}= 4.28$) ทั้งนี้เนื่องมาจากตลอดระยะเวลา 4 ปี ที่นักศึกษาได้เรียนในรายวิชาต่างๆ ได้แก่ วิชาเวชกรรมไทย 1 เวชกรรมไทย 2 เวชกรรมไทย 3 เวชกรรมไทย 4 นวดไทย 1 นวดไทย 2 นวดไทย 3 รวมไปถึงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ได้มีการปลูกฝังอัตลักษณ์บัณฑิตสอดแทรกในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมไปถึงกิจกรรมต่างๆที่ทางวิทยาลัยได้จัดขึ้น อาทิเช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมโครงการปลูกป่า กิจกรรมออกชุมชน โครงการแพทย์แผนไทยใส่ใจชุมชน หรือแม้กระทั่งการเรียนรู้วิถีชุมชน การเก็บชั่วโมงจิตอาสา ในระหว่างการศึกษาต่างๆเหล่านี้ ล้วนเป็นกิจกรรมที่สามารถปลูกฝังด้านการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์เป็นอย่างดี

ภาพรวมของหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553) ของวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนาภิเษก จากความคิดเห็นของนักศึกษา บัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 226 คน ในภาพมีความพึงพอใจในด้านต่างๆ อยู่ในระดับมาก จึงเป็นหลักสูตรที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้สิ่งที่ควรปรับปรุงของหลักสูตร คือด้านกระบวนการของหลักสูตร (Process Evaluation) ของหลักสูตร ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเหมาะสมการจัดระบบบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การให้คำปรึกษา เพื่อให้ตรงตามความต้องการของนักศึกษา บัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบการพิจารณาการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเป็นประโยชน์สำหรับการนำไปใช้ ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดการศึกษาของหลักสูตรมีความเหมาะสมและบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
2. ควรมีการประเมินหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอและใช้รูปแบบประเมินที่หลากหลาย เพื่อนำผลมาปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนต่อไป
3. ควรมีการประเมินที่มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ และการใช้รูปแบบการประเมินอื่นๆ ที่เน้นการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้หลักสูตร

เอกสารอ้างอิง

ชุดพิงศ์ ธนธรรมพิทักษ์. (2555). *ความพึงพอใจในการดูแลรักษาแบบแพทย์แผนทางเลือกวิถีพุทธ*.

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาควิชาการแพทย์แผนไทย. (2558). รายงานผลการดำเนินงานภาควิชาการแพทย์แผนไทย ปีการศึกษา 2557.

วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนาภิเษก

ภาควิชาการแพทย์แผนไทย. (2559). รายงานผลการดำเนินงานภาควิชาการแพทย์แผนไทย ปีการศึกษา 2558.

วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก.

วรเดช จันทรศร และไพโรจน์ ภัทรนรากุล. (2541). การประเมินผลระบบเปิด. กรุงเทพฯ: สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์.

วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก. (2553). เล่มหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต

สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553. วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข

กาญจนภิเษก.

ศูนย์ประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). หลักสูตรที่ดี. ศูนย์ผลิตตำราเรียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
พระนครเหนือ.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษา พ.ศ.

2557. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.